

ENERJİDE YENİ BİR YANLIŞ

DERİNER BARAJI

Çoruh nehri üzerinde bulunan ve 1997 yılında 711 milyon dolara ihale edilen Deriner Barajı'nda büyük keşif artışları sonrası maliyet 2.7 milyar dolara ulaşacak.

Ülkemiz 1970'li yıllarda merkezi planlama ile hidrolik ve termik kaynaklara yöneldi. Ancak büyük hidrolik kaynaklar yanında küçük ve orta ölçekli su kaynaklarının dikkate alınmaması, geri teknoloji ve çevre sorunlu termik santral seçimleri ve yenileme çalışmalarına kaynak ayrılmaması sonrası giderek artan tüketimi karşılayabilmek için kolay ve kısa, ancak en yanlış yolu seçerek doğalgaza dayalı elektrik üretimini başlıca üretim biçimi haline getirmiştir. Yeniden keşfedilen yapıyı nispeten zor ancak değerlendirilmesi yaşamsal önemde olan su kaynaklarımız ise 1990'lı yıllardan başlayarak ya özel sektöre Yİ ve YİD kapsamında ya da DSİ tarafında ihale rakamlarının birkaç katına varan bedellerle yaptırılmaktadır. **Bu durum suya dayalı elektrik üretiminin hem yerli kaynaklara dayanması hem de ucuzluğu nedeniyle tercih gerekliliğini yok etmektedir.**

Bunun en belirgin örneklerinde olan ve devam eden yapım süreci aşağıda özetlenen Deriner Barajı tamamladığında şu andaki DSİ rakamlarına göre kW başına yapım

maliyeti 4000 doları yani DSİ'nin ortalama yapım maliyeti olan 1500 doların yaklaşık üç katını bulacaktır. Dünyada da kabul edilen yapım maliyetleri (2003 Investment Outlook-IEA) 1900-2600 USD/kW civarındadır. Bu nedenle merkezi planlama ve dağıtımda elektrik maliyetlerinin hesaplanması tüm kaynakların toplanarak ortalama değer (paçal) düşürülmesinde büyük önemi olan hidrolik santraller enerji yöneticilerinin bu yanlış tercihleri ile işlevsiz kılınmıştır. Çünkü ortalama kWh başına 11 cent gibi çok yüksek maliyet bedeliyle, alım garantili doğalgaz santrallerinin elektrik satış fiyatları seviyesi ile ekonomik olmaktan çıkmaktadır.

Deriner Barajı 1997 yılında 711,4

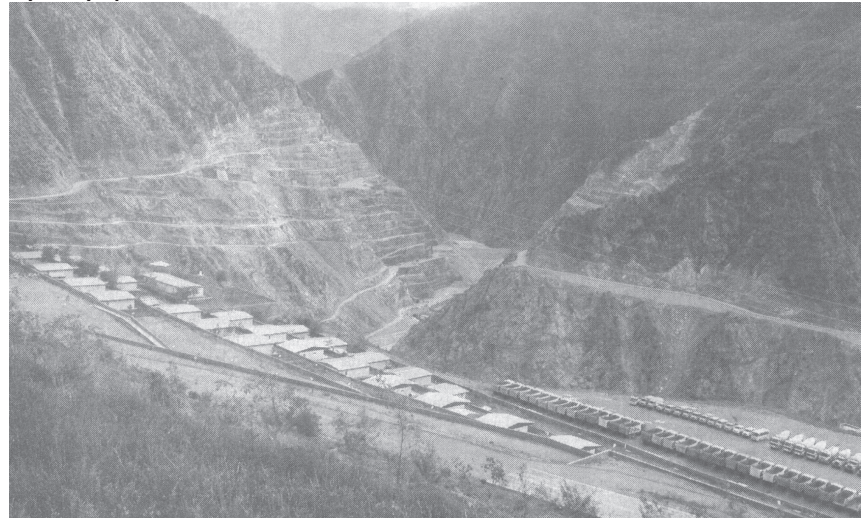
Deriner Barajı

Gövde yüksekliği	: 249 mt
Ünite sayısı	: 4
Kurulu güç	: 670,0 MW
Güvenilir güç	: 138,3 MW
Güvenilir enerji	: 1,212 GWh
Türbin tipi	: Düşey eksenli Francis
Generatör tipi	: Düşey eksenli senkron
Fazlar arası gerilim	: 14,4 kV
Ana transformatör	: Tek fazlı 3x 62= 168 MVA
Ana transformatör sayısı	: 4x3
Ana trafo dönüştürme oranı	: 14,4 / 400 kV

	Deriner Barajı	Berke Barajı
Kurulu güç	670 MW	510 MW
Gövde yükseklik	249 mt	201 mt
Yapım süresi	14 yıl (tahmini)	6 yıl
Yapım maliyeti	2.7 Milyar USD (tahmini)	0,9 Milyar USD
Birim maliyet	4000 USD/kW	1700 USD/kW

milyon dolara ERG İnşaat Ticaret ve San. A.Ş. liderliğinde bir uluslararası konsorsiyuma ihale edildi. Sözleşme bedeli ilk olarak DSİ tarafından 2003 yılında 954 milyon dolara yükseltildi. İkinci artış ise Haziran 2005 yılında yapılarak 1 milyar 711,3 milyon dolara çıkarıldı. Bu olağanüstü artışlar DPT tarafından fark edilerek, jeolojik ve fiziki yapısı belli bir projede ihale sonrası yapım aşamasında bu ölçüde büyük keşif artışlarına gidilmesinin yanlışlığı eleştirilerek nedenleri sorgulandı. Ancak enerji yatırımlarında ülkenin bir alınyazısı haline gelen kamu zararları Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nca yine dikkate alınmadı. DSİ'nin 2006 yılı yatırım program teklifinde proje tutarı 2 milyar 686 milyon dolar olarak verildi. Bu üçüncü revizyondan çıkan sonuç; artışın % 63 olduğu ve 2005 yılı itibarıyla gerçekleşen 1 milyar 331 milyon dolar, bakiyesi ödenek gereksiniminin 1 milyar 355 milyon dolar olduğu ve maliyetin planlandığından üç

katından fazla bir bedelle sonuçlanacağıdır. İhale edildiğinde 2005 yılında bitmesi planlanan baraj bakiye ödenek ve iş programı dikkate alındığında (2005 yılı Aralık ayında başlanan gövde inşaatında beton dökümünün 3,5 yıl içinde tamamlanması öngörülmektedir) en erken 2009, ancak büyük olasılıkla 2011 yılında tamamlanacaktır. DSİ'nin onlarca yıllık birikimine karşın kamu kurumlarının siyasal tercihlerine göre yönetilmesi ve işlevsizleştirilmesi sonrası projenin DSİ adına müşavirlik hizmetlerini ne yazık ki İsviçre ve Türkiye ortaklığında uluslararası bir konsorsiyum yapmaktadır.

Santralin tamamlandığında yüksek maliyetler nedeniyle bir ekonomik değer ve katkısının olmayacağını son yıllarda enerji sektöründeki özelleştirme / kamulaştırma süreçlerinde adı en çok geçen Berke Barajı ile karşılaştırma sonrasında daha iyi anlamak olasıdır.

Beton kemer barajlı olan iki santral da gövde yükseklikleri ve diğer benzer özellikleri bakımından bu karşılaştırmayı olanaklı kılmaktadır.

Bu ve benzeri yüksek fiyatlı projelerin arz projeksiyonunda çoğalmasının sonrası üretim maliyetlerinin serbest rekabet ve özelleştirme ile düşeceğini söylemek ise koca bir yalan olacaktır. Daha büyük bir yalan ise kamunun bu yanlış ve dağınık yapılanmasından yola çıkarak elektrik üretiminin yalnızca özel sektöre yapılması gerektiği söylemidir.